

ПОЛІТИЧНІ ПРАВА І СВОБОДИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ТА ЇХ ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ

Права і свободи людини і громадянина є однією із найважливіших суспільних цінностей, об'єктом більшості конституційно-правових відносин. Ефективність їх виконання, використання та дотримання визначається, врешті їх реальність залежить від рівня їх захищеності, гарантованості. Особливої уваги вимагають політичні права і свободи, адже їх реалізація може стати в нагоді в процесі відстоювання всіх інших прав.

Метою роботи є висвітлення правових гарантій політичних прав і свобод людини і громадянина в Україні в контексті сучасних реалій.

Права, як би широко вони не були декларовані, не становлять реальної цінності без гарантій їхньої реалізації. Людям, що населяють пострадянський простір, це твердження особливо зрозуміле й близьке. Велика Сталінська Конституція», яка проголошувала найширші права за всю історію людства, насправді була найбільшою фікцією у світі, тому що важко знайти державу, де права людини зневажалися б цинічніше і жорстокіше, ніж у країні «розвиненого соціалізму».

Конституційні гарантії реальні лише тоді, коли надійно підкріплені механізмом їхньої реалізації. Механізмом гарантій прав людини і громадянина можна вважати систему правових засобів, визначених конституцією — це державні правоохоронні органи, судова система, громадські організації із захисту прав і свобод громадянина тощо.

Право на захист – це насамперед матеріальне суб'єктивне право правоохоронного характеру, яке виникло в момент порушення суб'єктивного права потерпілого і впливає з конституції.

Політичні права громадянина України, поряд з громадянським правами і свободами, є пріоритетними у системі конституційних прав і свобод людини й громадянина. Політичні права і свободи належать громадянам України і виражають зміст правовідносин між особою і державою. Відповідно, у науковій і навчальній літературі отримав поширення вираз «політичні права і свободи громадян України».

До політичних прав і свобод людини і громадянина традиційно відносять право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації(ст. 36); право громадян України брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати та бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (ст.38); право громадян України збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації (ст. 39); право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної ладі, органі місцевого самоврядування (ст. 40).

Політичні права і свободи громадян України — це конституційно визначена міра можливої політичної поведінки особи, насамперед участі у безпосередньому народовладді, здійсненні державної влади і місцевого самоврядування, в яких особа виступає передовсім як громадянин України, учасник суспільно-владних відносин.

Особливістю політичних прав і свобод людини і громадянина є те, що за винятком права на об'єднання в не політичні організації і права на індивідуальні та колективні звернення, вони належать виключно громадянам України, які досягли 18 років і набули повної правосуб'єктності. На відмінну від громадянських (особистих) прав, які за своєю природою є невідчужуваними, політичні права можуть обмежуватися відповідно до закону в інтересах національної безпеки та громадського порядку, а також стосовно громадян України, визнаних у судовому порядку недієздатними.

Особливістю політичних прав і свобод громадянина України є високий ступінь їх гарантованості не лише на національному, а й на міжнародному рівні. Рівень гарантованості політичних прав і свобод постійно піддається моніторингу з боку впливових міжнародних

організацій (ООН, ЄС, Рада Європи, ПАРЄ, та ін.) і свідчить про рівень демократії в Україні. До того ж саме втілення політичних прав громадян України сприяло реалізації національного державотворення, що підтвердили події, пов'язані з всеукраїнським референдумом 1 грудня 1991р., Помаранчевою революцією 2004р. та Революцією гідності 2013–14 рр.

Найбільш узагальненим і системо утворюючим щодо інших політичних прав і свобод є право громадян України брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати та бути обраними до органів державної влади та місцевого самоврядування (ст. 38 Конституції України). По суті це право закріплює гарантовану можливість для громадян України брати участь у здійсненні безпосереднього народовладдя, державної влади та місцевого самоврядування.

Наступним важливим політичним правом громадян України є право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (ст. 36) для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних, та інших інтересів, за винятком обмежень, що визначені в ст. Конституції України та чинному законодавстві України.

Особливо важливим на сьогодні є право громадян на участь у створенні політичних партій України. У зв'язку з проведенням конституційно-правової реформи України 2005-2009 років, що позначилася переходом до парламентсько-президентської форми державного правління та пропорційної виборчої системи, політичні партії та їхні блоки стали головним, пріоритетним суб'єктом конституційно-правових відносин. Порядок їх утворення і діяльності регулюється Законом України «Про політичні партії» 2001 року.

На відмінну від права на створення і участь у діяльності політичних партій, право засновувати громадські організації мають не лише громадяни України, а й іноземці та особи без громадянства, що законно перебувають на території України. Це право також поширюється на громадські організації, що відстоюють професійні права людей — профспілки.

Конституція України в ст. 37 визначає й підстави для заборони діяльності політичних партій та громадських організацій. До них відносяться програмні цілі або дії, спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міждержавної расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення. До того ж Основний Закон забороняє утворення воєнізованих формувань у складі політичних партій і громадських організацій. Також не допускається створення і діяльність організаційних структур політичних партій в органах виконавчої та судової влади і виконавчих органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, а також на державних підприємствах, у навчальних закладах та інших державних організаціях і установах.

Окрім виборів і референдумів, існують й інші форми безпосередньої реалізації народного суверенітету — мирні збори, мітинги, походи, демонстрації та ін. Події, пов'язані з революційними виступами громадян, довели ефективність цих форм прямого народовладдя та їх значний політичний потенціал. Важливо й те, що мітинги і демонстрації, які відбулись в Україні в 2004 році, мали абсолютно легітимний характер і були передбачені чинною Конституцією України.

Основний Закон у ст. 39 встановлює право громадян України збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Ці форми безпосередньої демократії дозволяють громадянам України вільно висловлювати свої погляди, відстоювати свої політичні переконання та акцентувати увагу громадськості на тих чи інших політичних проблемах.

З мето запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей допускається обмеження реалізації права на збори, мітинги, походи та демонстрації на підставі рішень суду.

Принцип неприпустимості обмеження прав і свобод людини і громадянина. Нікому не дано право по-своєму змінювати, а тим більше обмежувати права і свободи громадянина та людини без відповідної вказівки про це в законі. У конституціях наведено права, які не можуть бути обмежені навіть у воєнний час. До них належать право на життя, право на звернення, на житло тощо.

Список використаної літератури:

1. *Абетка українського політика. Довідник / М.Томенко (керівник авторського колективу). К.: Смолоскип, 2013. – С. 67–101.*
2. *Гелей С.Д., Рутар С.М. Політологія: Навч. посіб. / С. Д. Гелей, С. М. Рутар – 7-ме вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2014.– 415 с.*
3. *Дем'янчук О.П. «Державна політика» та «публічна політика»: варіанти перехідного періоду // Наукові записки. Т. 18: Політичні науки / Національний університет «Києво-Могилянська академія». – К., 2014. – С. 31–36.*
4. *Конституція України (Текст): нормативні документи з урахуванням останніх змін в редакції станом на 03.01.2017р./ Україна. Закони. — Суми: ВВП Нотіс, 2017.– 56 с.*
5. *Рудакевич, О.М Українська нація та національна держава в умовах сьогодення / О. Рудакевич // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : моногр. / авт. колектив : О. М Рудакевич (керівник) та ін. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 10–26.*
6. *Скрипнюк О.В. Конституційне право України: підручник / О.В. Скрипнюк. – К.: Ін Юре, 2016. – 672 с.*
7. *Гончарук, Т. В. Ментально-філософські засади національного буття, їх детермінуючий вплив на суспільні процеси [Текст] / Т. В. Гончарук // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 44-71*
8. *Гончарук Т., Шумка М. Національно-культурна ідентичність як маркер модернізованого українського суспільства // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. – Л.: УБС НБУ, 2013. – 722с. – С. 391-399.*
9. *Гурик, М. І. Історична пам'ять народу у контексті актуальних завдань розбудови модерної української нації. / М. І. Гурик // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 90-113.*
10. *Гнасевич Н. В. Українська національна ідея: генеза та сучасний зміст / Н. В. Гнасевич // Світоглядні та соціокультурні засади формування української модерної нації: моногр. / авт.колектив : О. М. Рудакевич (керівник) та ін. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 256 с.*
- 11.